

„AMI LEGSZEMÉLYESEBB, AZ A LEGÁLTALÁNOSABB.”

Rogers nevét — és nem az írásait — felkapta mostanában a szakmai divat. Ha felkapta, jól tette. Fontos szerző. Halljuk nevét ilyen összefüggésben: Rogers pedagógia, Rogers szisztéma, Rogers és a személyi központú tanítás, Rogers és az amerikai iskola, Rogers és a Gordon-rendszer, Rogers a tanári személyiség átalakításának hirdetője. Rogers pedagógiai szemlélete rokon a drámapedagógiát művelőkével is; A tanítvány partner; a tanár legyen önmaga. Maszk nélkül.

„Ami legszemélyesebb, az a legáltalánosabb. Előfordult, hogy miközben diákokkal vagy munkatársakkal beszélgettem, úgy éreztem, ezt ugyan senki sem értheti meg, mert ez, amit mondok annyira sajátom; mégis azt kellett tapasztalnom, hogy ami nékem a legszemélyesebbnek tűnt, beszélgető társaimban az vert leginkább visszhangot. De nem volt ez másként írásaim tanulmányozói körében sem. Így jutottam el ahhoz a meggyőződéshez, hogy ami bennünk a legszemélyesebb, és azt nem álljuk elmondani másoknak, tanítványainknak például, az a legelevenebb hatású. A személyes tehát általános. Ami legszemélyesebb az a legáltalánosabb.”

Rogers: Ilyen vagyok (This is me) 1961.

SZEMELGETŐ
a külföldi szakirodalomból

C.G. Rogers: Ilyen vagyok (Népművelési Intézet 1982.)
C.G. Rogers: A tanulás szabadsága a 80-as években (A Magyar Pszichológiai Társaság kiadványa 1986.)

A nyolcvanas évek második felére nálunk is ismertté vált C.G. Rogersnek egy korai rövid dolgozata annak a folyamatnak a tanulságával szolgálhat, hogy miként jutott el a kutató, a pedagógiai metodika szerzője az intuíciónál a felismerésig, elmélettől munkáltságig. Ilyen vagyok című tanulmányában (This is Me. On Becoming a Person, Boston: Houghton Mifflin, 1961) ugyanis nem a kidolgozott és többszörösen ellenőrzött módszert, csupán a születőben levő gondolatokat rögzíti. Sorainak olvasójában talán éppen ezzel ébreszti a legelevenebb élményeket: még gondolat előtti állapotban levő, rendszerré nem formált gondolatainak őszinte vállalásával tárja fel előttünk a pedagógiai kutatómunka rejtélyeit.

Rogers nem preconcepcióval dolgozik, ellenkezőleg: a lehető legteljesebb nyitottsággal fordul a közvetlen tapasztalatok felé, sőt mindennél nagyobb jelentőséget tulajdonít a véletlenszerűen felmerülő ötleteknek, ráérzéseknek. „Ahogy egyre inkább és mélyebben hiszek a totális reakcióimnak, rájövök, hogy ezeket gondolkodásom irányítására is felhasználhatom.” — írja. „Eljutottam oda, hogy körvonalazatlan gondolataimat, melyek időről időre felötlenek bennem, s amelyek valahogy lényegesnek tűnnek, jobban megbecsülöm. Hajlok arra, hogy ezek a halvány gondolatok és sejtések fontos területekre vezethetnek majd el.”

Mindezeknek szellemében önmegfigyeléseire, a munkájával, pácienseivel, tanítványaival kapcsolatos interakciós jelenségek észleléseire hagyatkozva fontos észrevételeket tesz közzé a személylétére mikéntjéről. S Rogers itt fogalmazza meg a későbbiekben kiteljesedő pedagógiai koncepciójának alapjául szolgáló elveit. Szerinte ugyanis a pedagógiai munka sikerességének legfontosabb feltétele, hogy a tanár képes-e te-

vékenysége folyamán valós személyként működni, s ezzel együtt alkalmas-e arra, hogy tanítványait is a maguk valóságosságában, személyként tudja szemlélni. Viszonyuk egyrészt akkor lesz valódi, ha a tanár, mint írja, „akar és tud is mindenkifelett önmaga lenni”, másrészt, ha képes olyan „csatornákat nyitni”, amelyek segítségével a másik ember magánvilága feltárulkozhat előtte, s így lehetővé válik a másik észleléseinek, érzéseinek megértése, ennek árán pedig a másik személy elfogadása. Rogers olyan tapasztalatokról számol itt be, amelyek szerint a pedagógus pozitív beállítódása, a tanítvány egyéniségének teljes elfogadásán alapuló magatartása hat legkedvezőbben a tanítvány fejlődésére, és az egész tanulási folyamatra.

A Magyar Pszichológiai Társaság a Kultúraközi kommunikáció kreatív megközelítései című munkaértekezlet segédanyagaként jelentette meg 1986-ban Szegeden magyar nyelven Carl R. Rogersnek A tanulás szabadsága a 80-as években című könyvét. Rogers a maga kipróbálta szisztémát mutatja be saját tapasztalatait és a tanítványok feljegyzéseit, írásbeli vallomásait, véleményét feldolgozva. A magyar kiadás előszavában Klein Sándor így vezeti be Rogers munkáját: „Ez a könyv nem egyszerűen csak egy könyv a számomra, sokkal inkább a könyv: az a könyv, amelynek eredetijét olvasva néhány évvel ezelőtt rádöbbenem arra, hogy valami alapvetően rossz általában a mai iskolai gyakorlatban, és amitől egyszersmind az az erős kényszerítő érzésem támadt, hogy szerény képességgel és lehetőségeimmel valamit nekem is tenem kell a jobbítás érdekében.” Klein szavaiból kiteszik, vajon mi is a magyarázata annak, hogy Rogers módszerének egyre több híve támad a világnak ebben a térségében is, ahol mi élünk. Az önnön hiányosságaira, tévedésire rádöbbenő magyar pedagógia megújulási készsége és egy már megvalósult, általános és középiskolában, egyetemeken kipróbált példa találkozik itt. Rogers olyan szemléletváltást, olyan új peda-

gógusi magatartást javasol, s a hozzá segítő módszerek gazdag tárházát adja közre, amely valamennyi önmagát megújítani akaró pedagógus számára hasznos lehet. Rogersnek a 40-es években kidolgozott ún. kliensközpontú pszichoterápiája adta tapasztalatoktól sikerült eljutnia a tanítás személyközpontú megközelítéséhez. Mindenekelőtt a tanári személyiség átalakítását kezdeményezi, a tanár vegye le a tanári maszkot magáról, legyen önmaga, legyen a lehető legőszintébb a tanítványaival kialakuló interakciókban. Rogers megmutatja azokat az utakat-módokat, ahogyan a felnőtt ember, a tanár eljuthat önmagához, ahogyan megtalálhatja szerepeinek levedlésével önazonosságát, valódivá válhat. A tanár attitűdjében ehhez a hitelességhez társítja mint fontos követelményt, a diákjaival való kapcsolatát ne a birtokló gondoskodás jellemezze, a diákot különálló emberként fogadja el, meglévő értékeihez bizalommal, hittel forduljon oda. Elengedhetetlen tartozékának tartja a tanári személyiségben az empátiára való képességet. A tanulási folyamatban — javasolja — ne a tanár, az előadó személye álljon a középpontban, hanem a neveltje. Nem is tartja ebben az esetben a tanár elnevezést a legmegfelelőbbnek, így

fogalmaz: „katalizátorok ők, facilitátorok, akik szabadságot, életet és lehetőséget adnak a diáknak a tanulásra.”

Rogers mellett, hogy megrajzol egy szükséges tanármodellt, hasznos tanácsokkal szolgál ahhoz is, hogyan lehet kialakítani a gyerekeknek az önmagukra támaszkodó tanulás feltételeit, hogyan lehet szabadságot adni a diákoknak. Mindenekelőtt a tanárnak afelől kell tájékozódnia, mik azok a problémák, amelyek fontosak az adott tárggyal kapcsolatban. Esetleg teremteni kell olyan helyzeteket, amelyekben konfrontálódhatnak a tanulók, s az így adódó kérdések valós problémájukká válhatnak. Gondoskodni kell ezek után megfelelő forrásokról a kísérletező jellegű tanuláshoz. Rogers mint átmeneti formát javasolja: a tanár ún. szerződésben állapodjon meg tanítványaival a követelményekkel, az értékeléssel kapcsolatban, de úgy, hogy a diák is részt vehessen az értékelésben. „A szerződések arra is jók — mondja Rogers —, hogy motivációt keltsenek különböző tevékenységekre, és megerősítést nyújtanak a kognitív teljesítmények elérése után.”

Dobozi Eszter

KÉT TOLLRAJZ

„Melyik pályázatból mennyi pénzt lehet facsarni” Kaposi László az ODE elnöke mondja

Óvakodj azoktól, akiknek nincs humoruk — nem tudom, olvastam-e vagy hallottam eme bölcsességet, mindazonáltal megjegyeztem, mert magam is ekként vélekedtem, igaz a mondás. A savanyúképű, mosolytalan emberek, a megszállott savanarolák nekem semmi jót nem hoztak. (Igaz, a vicces pofák se sokat.) Miért is írom ezt? Mert Kaposi Lászlóról, míg alaposabban meg nem ismertem, gondoltam, hogy ilyesféle. Humortalan próféta.

Az alaposabb megismerés akkor „következett be”, amikor egyszer Dunaszerdahelyen majdnem egy hétig egy szobában laktunk. Azelőtt ugyanis csak akkor láttam, hallottam, amikor tárgyalt, intézkedett, szervezett, ámulatra méltó pontossággal, logikával, mellébeszélést nem tűrő tárgyszerűséggel. Fiamkori, ám benne semmi fiúi elnézés. Tiszteltem hát, és tartottam tőle. Ha felhívott telefonon, s ez még ma is így van, összerándul a lelkiismeretem; csak nem felejtettem el valamit megcsinálni. Mert időközben munkakapcsolatba is kerültem vele.

Pedig ekkorra már tudtam róla, hogy nevetni is képes, meg humorérzéke is van. Ez utóbbiról akkor győződik meg az ember, ha a nézőtérre ül, és Kaposi-rendezte művet néz, szemléz. Hogy a hasát fogná, az túlzás, de fanyar mosoly, irónikus fintor az arcon, intellektuális heherészés, az igen. Kaposi Lacit, aki egyébként hibamentesen rendezi az országos gyermek és diákszínházi felzótvalokat Gödöllőn, mindig taps fogadja, ha megjelenik fiatal közönsége előtt, és nemcsak azért, mert valamenyik kedves meglepetését teszi hírré, hanem, mert szigorú, szemüveges filozof

pe olyankor kisfiúsrá szelidül. Szóval, mert bekövetkezik nála a metamorfózis.

Egyébként kíméletlen, ha munkáról van szó, magával szemben is az, meg másokkal szemben is. Pontosságra kényszeríti a mindenkori zsűrit, a mindenkori vezetőséget, a mindenkori munkatársat, s a mindenkori önnön személyét.

Kaposi Laci eminens mezőgazdászból lett „magacsinálta” népművelő, rendező és drámatanár, hogy idő múltával megforduljon a sorrend, s maga csinálta mezőgazdászból eminens népművelővé és drámatanárrá váljon.

És elnökké. Merthogy most azért e rajz, mert Kaposi László az Országos Diákszínházi Egyesület elnöke. Az elnököt mindig is egyesületének ilyen-olyan munkája minősíti, Őt is. Mégpedig az ODE eredményes munkája vagy ha így jobban tetszik, a diákszínházi eredménye. Eme művészeti ágazaton belül a diákszínházi mutatja fel a legtöbb eredményt. A csoportok létszáma is példásan magas, és a szakmai színvonal is. Az egyesület mindig kitalál valami gerjesztőt, ne lohadjon a diákok és vezetők kedve, találkozt, külföldi utat, táborozást eztm azt. S ami fontos, mindehhez pénzt is.

Mondom Kaposi Lászlónak, beszélgető társamnak, hogy erről szóljon, miként sikerült a folyamatosságot megtartani, újabb-újabb elixírt szerezni. Mire ő:

— A véletlen és a szerencse úgy hozta, hogy három népművelő került az egyesület élére, s mindhárom népművelő mögé egy-egy művelődési intézmény. Három népművelő, aki szereti a diákszínháziást, meg ezt a nyüzsgést. — És tudnak szervezni — teszem hozzá.